

Một nhà văn hay một nghệ sĩ nói chung, ngoài thiên phú sáng tạo và khả năng tri thức, còn phải nhúng vào kinh nghiệm sống và môi trường sống để hoàn thành một tác phẩm.

Trường hợp của Hồ Biếu u Chánh là biểu tượng rõ rệt của những nhà văn bị lệ thuộc của ông và những vùng đất mà ông đã sống trong thời niên thiếu (Gò Công), thời ông đi học (Mỹ Tho, Saigon) và thời làm việc (các tỉnh miền Hậu Giang, Saigon) là những chất liệu quan trọng của thành các tác phẩm của ông. Trong vòng tay, trước khi đến công việc văn nghiệp của HBC, trường nên biết qua về thân thế của tác giả.

Thân thế Hồ Biếu u Chánh

Ông tên thật là Hồ Văn Trung, tự là Biếu u Chánh, bút hiệu là Thi Tiên (thường ký trong các bài thơ), sinh ngày 1-10-1885 (năm Mậu Dậu) tại làng Bình Thành, tỉnh Gò Công, trong một gia đình nghèo, đông con (ông là người con thứ năm trong 12 người).

Trong dịp kỷ niệm, viết ngày 24/12/1957, tại Phú Nhuận, bên đánh máy, nhan đề « Đi của tôi về văn nghệ », Hồ Biếu u Chánh đã viết về thời niên thiếu của ông như sau: Tôi 8 đến 12 tuổi, học nháp nhem chữ Nho với thầy giáo dạy trong làng. Đến 13 tuổi, nhà cha mẹ dời về phố Chợ Giồng Ông Huệ, mới bắt đầu học Quốc ngữ và chữ Pháp tại trường tiểu học Vĩnh Lợi, rồi xuống trường tiểu học Gò Công học tiếp 3 năm thi đậu học bổng. Đều đặn vào trường trung học Mỹ Tho học 2 năm (1902 và 1903) rồi được lên trường trung học Chasseloup-Laubat ở Sài Gòn học thêm 2 năm nữa. Cuối năm 1905 thi đậu bằng Thành Chung .

Cu c đ i c c c a ông th i niên thi u đã khi n ông th u hi u n i th ng kh c a ng i nghèo, do đó trong ti u thuy t c a ông, ông vi t nhi u v gi i nông dân, th thuy n, nói chung nh ng ng i cùng c trong xã hội. Hãy nghe ông t thu t đ i ông trong L i di chúc (b n đánh máy do ông H Văn K Trần, tr ng nam sao l i, Nguy n Khuê, tr. 20) :

Còn hai b a n a i ngày ta ph i đi, m ta than h t t n, cha ta m i đi k m ng i đ ng m n t n cho ta đi. Ta lo quá, s không đi đ c. B a chót, đ n i mà cũng không th y cha ta v . Ta than n u có m t đ ng b c thì đ cho ta đi. M ta khuyên ta đ ng lo... Thi t khuya, m ta gói m t c p áo hàng, đi b v i ta xu ng ch mà c m. Ch t m ch u c m ba đ ng. M ta x p gi y b vó túi, còn b c thì đ a h t cho ta. Ta y hai đ ng mà thôi. M ta không ch u, ép ph i y h t, r i đ a ta xu ng tàu. Lúc tàu m dây mà ch y, ta đ ng ngó m ta trên c u tàu, ta ch y n c m t...

N u chúng ta xúc đ ng khi đ c nh ng l i t thu t chân tình n y thì ch c ch n chúng ta cũng s không ngăn đ c gi t l th ng c m cho nh ng c nh đ i ngang trái trong nhi u ti u thuy t c a ông.

Sau khi thi đ u Thành Chung, ông đ nh xin làm giáo viên, nh ng theo l i khuyên c a m t ông th y cũ, ông đi thi Ký L c. Năm 1906, ông đ u ký l c và đ c b nhi m làm vi c đ dinh Th ng Th Saigon. Cu c đ i ho n l c a ông b t đ u t đây, nh ng lúc nào ông cũng gi t cách thanh cao, chính tr c, đ i s ng th t khiêm túc.

Trong di chúc ông vi t :

Tuy là tay sai c a quan Pháp, song n u mình c l y lòng siêng năng ngay th ng mà làm vi c, đ ng a dua, đ ng b đ , ph i thì , không ph i thì đi, nói oan dám gi n, nói b y dám cãi, thì ph n mình kh i h , mà thiên h l i đ c nh n a (Nguy n Khuê, t. 22)

Ông B ng Giang, m t văn h u c a H Bi u Chánh đã mô t ngôi nhà c a HBC đ Vĩnh H i h i năm 1943 nh sau lúc HBC đã là ông Đ c Ph s :

Căn nhà ở góc đường Nguyễn Khoái - Tôn Thất Thuyết (đường Tôn Thất Thuyết chuyển dọc theo Kinh Đô trước năm 1945 là nơi ở rất đẹp của gia đình ông Saigon-Chợ Lớn) lúc bấy giờ thật hào lánh. Ít ai ngờ đến rằng đó là một căn nhà nhếch nhác rách nát, không đi n, không n. Đêm xuống, cả một vùng chìm trong bóng tối như giữa thôn quê. Gian nhà phía trước có kê một cái bàn, nơi ông làm việc, tiếp khách, không có trang hoàng chi hết... (Hồ Biếu u Chánh : người mở đường, tr.107)

Năm 1911, Ông Nguyễn Văn Khoa nghi ông có liên lạc với nhóm Gilbert Trần Chánh Chiếu, chúng Pháp nên đưa ông xuống Bức Liêu. Đến 9 tháng, ông tình nguyện đi Cà Mau thay cho một đứa con liêu có con còn nhỏ, sự xuống Cà Mau bằng lòng, nhưng đến đó, tuy rằng lúc đó ông cũng vẫn có đứa con ở lòng mẹ 1 tuổi (là Hồ Văn Khoa Trần, gọi là con cho nhà mẹ nuôi). Năm sau ông lại đi Long Xuyên (1913) và tại đây ông cùng với một số bạn bè trong hội Khuyến Học thành lập tờ Đới Việt Báo Chí (tờ báo chủ phát hành đến 13 số thì đình bản). Năm 1918, ông đến ở với gia đình.

Năm 1921, ông thi đậu Tri huyện và năm 1927 đến thăng tri phủ. Tại đây, ông đến xem nhà công chức cao cấp, đến làm chủ quán Càng Long (1927), Ô Môn (1932). Năm 1934, vì bất đồng ý kiến với viên chủ tịch, ông bắt đầu đi Phụng Hiệp (1934). Năm 1936 (lúc ông 51 tuổi), ông đến thăng Đốc phủ sứ.

Tháng 6 năm nay (1936), ông đã làm việc đến 30 năm nên ông xin nghỉ hưu, nhưng chính phủ Pháp vẫn lưu giữ ông nên ông đến tháng 6 năm 1941. Nhưng chỉ hai tháng sau, ngày 4-8-1941, ông đến làm công chức làm công viên Hội Đồng Liên Bang Đông Dương, rồi công viên Hội đồng thành phố Saigon kiêm Phó Đốc Lý. Trong thời gian này, ông còn làm giám đốc cho hai tờ báo là Nam Kỳ Tuần Báo và Đới Việt Báo Chí (bản mới). Năm 1946, khi ông Nguyễn Văn Thịnh lập chánh phủ «Nam Kỳ tự trị» ông có làm công lý văn phòng, nhưng đến cuối năm, khi Nguyễn Văn Thịnh từ trần, ông mới thực sự tiếp quản chính quyền để đưa ra an hưởng tuổi già, vẫn vẫn cho đến lúc từ trần ngày 4-11-1958 tại thị trấn Phú Nhuận, hưởng thọ 74 tuổi.

Hồ Biếu u Chánh có 8 người con trong số có nhiều người tham chánh.

- Hồ Văn Khoa Trần : sinh năm 1911 ở Chợ Lớn, giáo sư, dân biểu thị trấn Đới nhất Cộng Hòa, mất năm 1981 ở Austin, Texas.

Hồ Biếu u Chánh: Nhà văn lớn của miền Nam

Tác Giả: Lâm Văn Bé

Thứ Ba, 28 Tháng 8 Năm 2012 20:39

- Hồ Văn Ngọc (bà) : sinh năm 1912 ở Cà Mau, mất năm 2004 ở VN.

- Hồ Văn Minh Cảnh : sinh năm 1914 ở Long Xuyên , mất ở VN

- Hồ Văn Vân Anh (bà) : sinh năm 1914 ở Long Xuyên, hiện còn sống ở VN.

- Hồ Thị Sống : sinh năm 1922 ở Chơn, mất năm 1955 ở VN.

- Hồ Văn Di Thuần, sinh năm 1928 ở Trà Vinh, mất năm 1994 ở Cali.

- Hồ Văn Di Hình, sinh năm 1928 ở Trà Vinh, từng Trú ngụ Thanh Niên, Thủ Trú ngụ Đà Lạt, mất năm 2002 tại Pháp.

- Hồ Văn Ngọc Kiệt, sinh năm 1934, phi công tỵ nạn năm 1964.

Nếu phải kể thêm người con thứ 9 là bà Hồ Văn Madeleine (chị của Hồ Văn Ngọc Kiệt), chết lúc mới sanh.

Văn nghiệp

Hồ Biếu Chánh bắt đầu viết văn từ năm 1906, cùng lúc với nghề công chức, nhưng ông đã sống với nghiệp văn đến tận khi thi cử cùng. Nếu nghề công chức là một phương tiện sinh sống thì viết văn, đối với Hồ Biếu Chánh là một đam mê và một sự sống «văn dĩ tải đạo». Ông nói :***Viết văn để cho người mình đọc chuyện xảy ra ở nước mình bằng chính ngôn ngữ của mình.***

Nhưng năm cuối cùng ông có bệnh đau tim và ông rời tay u.

Ông Hồ Văn Kế Trân, ng i con tr ng c a ông k i :

«B nh đã càng ngày càng thêm mà ba tôi không ch u ngh v t. Th y thu c đ m. Ba tôi v n v t. Con cháu n n m thì ba tôi ch ngh vài ngày r i v t n a và b o r ng :« Ba còn v t đ c thì c đ cho ba v t. Ba không v t đ c thì lòng th y b t r t, ng i th y khó ch u h n. Có v t đ c lòng m i th y yên n, ng i m i th y th đ ch u. V t là m t ph ng thu c, là m t cách tr b nh cho ba đó»Cách đó ít b a thì ba tôi t tr n. Trên bàn v t còn đ i b n th o m t tác ph m v t đ » (Quy n Hy Sinh).(Th y Khuê RFA)

Sau n a th k sáng tác, ông đ i cho h u th m t văn nghi p đ s v i 131 tác ph m đ các th lo i nh truy n ng n, th , tu ng c i l ng, hát b i, văn t , đ ch thu t...li t kê nh sau :

- 64 ti u thuy t

- 8 đ n thiên

- 4 truy n ng n

- 2 truy n đ ch (1 đ ch sách Tàu :Tân so n c tích và 1 đ ch v k ch Pháp : L a ng ng thình linh)

- 12 tu ng hát (5 hài k ch, 4 hát b i, 3 c i l ng)

- 5 t p th và truy n th (truy n U Tình L c th l c bát g m 1790 câu)

- 8 t p ký

- 28 tập khảo cứu và phê bình.

Những những tác phẩm thuộc các thể loại kể trên ít ai biết đến mà người dân cũng ít biết đến tên ông được phổ biến. Hồ Văn Trung. Người ta chỉ biết tên nhà văn Hồ Biếu u Chánh với một thể loại duy nhất, đó là tiểu thuyết.

Những tiểu thuyết của ông được các giới yêu mến từ lúc mới xuất bản cho đến ngày nay và đã có ít nhất 10 tiểu thuyết nổi tiếng được dựng thành phim ảnh :

Ngọn cỏ gió đùa, Cay đắng mùi đời, Nỗi đời, Con nhà nghèo, Chúa tàu Kim Quy,

Đời nghĩa đời thân, Tân phong nữ sĩ, Tôi tôi, Khóc thắm. Bộ phim nổi nhất là Tình Án đưa vào truyện Cánh Kênh.

Danh sách tiểu thuyết và truyện thiên tiểu thuyết của Hồ Biếu u Chánh theo thời gian, nổi sáng tác và nhà xuất bản

64 tiểu thuyết, 8 truyện thiên.

1. - Ai làm được (Cà Mau 1912) - Xưa Nay, 1926, 1931 - Mai Hoàng, 1958 (tái bản lần 4)

2. - Cay đắng mùi đời (Sài Gòn, 1923) - Khi đăng trên Đông Pháp thời báo từ 4/7/1923 – 21/12/1923 - Xưa Nay, 1923, 1928 - Tân Phát, 1952, in lần thứ 9 năm 1961

3. - Chúa tàu Kim Quy (Sài Gòn , 1923) - Khi đăng trên Công Luận báo từ 4/8/1922 – 30/3/1923 - Imprimerie de l'Union, 1926 - Lửa Hoàng, 1957

4. -M t ch tình (Sài Gòn, 1923)

5. -Tình m ng (Sài Gòn , 1923) -Đã trên Ph N Tân Văn,1931 -Đ c L u Ph ng, 1938 - Ph ng Nam, 1952

6. -Nam c c tinh huy (Sài Gòn , 1924) - Đ c L u Ph ng, 1924, 1931

7. -Nh n tình m nh (Sài Gòn , 1925) - Kh i đă trên Đông Pháp Th i Báo t 3/5/1926 đ n 24/11/1926 - X a Nay, 1928 - Phan Yên, 1953

8. -Ti n b c, b c ti n (Sài Gòn , 1925) - Imp. De l'Union, 1926, 1929

9. -Ng n c gió đũa (Sài Gòn , 1926) - Kh i đă trên Đông Pháp Th i Báo t 26/11/1926 – 28/2/1927 - Nguy n Kh c, 1930 - T n Phát, 1953 và tái b n nhi u l n

10. -Th y Thông ngôn (Sài Gòn ,1926) - Imp. De l'Union, 1927 - B n Ph ng, 1953

11. -Chút ph n linh đing (Càng Long ,1928) - Nguy n Kh c, 1928 - L a H ng, 1956

12. -K làm ng i ch u (Càng Long , 1928) - Đă trên Ph N Tân Văn, 1931 - Tín Đ c Th Xã, 1929

13. -Cha con nghĩa n ng (Càng Long, 1929) - Kh i đă trên Ph N Tân Văn t 30/10/1929 -13/2/1930 - Đ c L u Ph ng, 1938 - T n Phát, 1953 và tái b n nhi u l n

14. -Khóc th m (Cần Long , 1929) - Đăng trên Ph N Tân Văn t 3//4/11930 đ n 14/8/1930 - Imp. De l'Union, 1935 - B n Ph ng, 1953

15. Ng i v hi n (1929) ?

16. -Vĩ nghĩa vì tình (Cần Long , 1929) -Kh i đăng trên Ph N Tân Văn số 1 đ n s 22(1929) - Tín Đ c Th Xã, 1929 - L a H ng, 1957

17. -Con nhà nghèo (Cần Long -,1930) - Đ c L u Ph ng, 1930 - Phan Yên, 1954

18. -N ng gánh cang th ng (Cần Long -1930) -T n Phát, 1953

19. -Con nhà giàu (Cần Long ,1931) -Kh i đăng trên Ph N Tân Văn t s 85 đ n s 144 (1931-1932)

20. -C i g ng (Sài Gòn ,1935) - Đ c L u Ph ng, 1937

21. -Dây oan (Sài Gòn , 1935) - Song Kiên, 1950

22. -Lòng d đàn bà (1935) * - Song Kiên, 1960

23. -M t đ i tài s c (Sài Gòn , 1935) - L a H ng, 1957

24. - theo th i (Sài Gòn , 1935) - Đăng trên Ti u Thuy t Nam K t s 2 (1935) - Đ c L u Ph ng 1938

25. -Ông C (Sài Gòn , 1935) - Đ c L u Ph ng, 1939 - Sông Kiên, 1960

26. -Thi t gi , gi thi t (Sài Gòn ,1935) - Đ c L u Ph ng, 1937

27. -Đoá hoa tàn (Vinh H i , 1936) - Đ c L u Ph ng, 1937 - T n Phát, 1952

28. -N đ i (Vĩnh H i , 1936) - Đ c L u Ph ng, 1936 - T n Phát, 1952

29. -L c đ ng (Vinh H i ,1937) - Đ c L u Ph ng, 1937 - Ph ng Nam, 1953

30. -Tân Phong n sĩ (Vinh H i , 1937) - Đ c L u Ph ng, 1938

31. -T hôn (Vinh H i – 1937) - Đ c L u Ph ng, 1938

32. -B ch ng (Vinh H i , 1938) - L u -Đ c Ph ng, 1939 - Mai H ng, 1958

33. -B v (Vinh H i , 1938) - L a H ng, 1957

34. -L i th tr c mi u (Vinh H i , 1938) - L a H ng, 1961

35. -Ng i th t chí (Vinh H i ,1938) - Sông Kiên, 1961

36. -Tôi tôi (Vinh H i , 1938) - Đ c L u Ph ng, 1939 - Phan Yên, 1953

37. -Hai kh i tình (Vĩnh H i – 1939) - T n Phát, 1956

38. -Tìm đ ng (Vinh H i – 1939)

39. -Đo n tình (Vĩnh H i -1940) - Ph ng Nam, 1953

40. -Ái tình mi u (Vinh H i , 1941)

41. -C K nh (Vĩnh H i , 1941) - Th ch Th M u, 1942

42. -Ý và tình (Vinh H i , 1938 – 1942) - L a H ng, 1957

43. -M gh con gh (Vinh H i , 1943) - Sông Kiên, 1960-1961

44. -Ch Hai tôi (1944)

45. -Hai Thà c i v (1944)

46. -M t đóa hoa r ng (1944)

47. -Ng p ng ng (1944)

48. -Th y Chung trng s (1944) - L a H ng, 1961

49. -B c th h i h n (Gò Công , 1953) - L a H ng, 1957

50. -Tr n nghĩa v n tình (Gò Công , 1953)

51. -Đ N ng N ng báo oán (SG,1954) - Sông Kiên, 1961

52. -N ng b u ân oán (Gò Công , 1954)

53. -Đ i nghĩa dĩ t thân (Sài Gòn , 1955)

54. -Hai ch ng (Sài Gòn ,1955)

55. -Hai v (Sài Gòn ,1955)

56. -Lá r ng hoa r i (Sài Gòn , 1955)

57. -T h ng v ng v n (1955) - Mai H ng, 1959

58. -M t duyên hai n (Sài Gòn , 1956)

59. -Nh ng đi u nghe th y (Sài Gòn , 1956)

60. -Ông C Bình L c (Sài Gòn , 1956)

61. -Tr n cho cha (Sài Gòn , 1956)

62. -V già ch ng tr (Phú Nhuận – 1957) - Thùy D ng Trang, 1959

63. -Ch Đào, Ch Lý (Càng Long , 1957)

64. -Đón gió m i, nh c chuy n x a (VH, 1957)

65. -H nh phúc i nào (Sài Gòn , 1957)

66. -N tình (Vĩnh H i , 1957)

67. -N trái oan (Vĩnh H i , 1957)

68. -S ng thác vì tình (Vĩnh H i – 1957) - L c H ng, 1968

69. -T t a lòng (Vĩnh H i – 1957)

70. -Trong đám c hoang (Phú Nhuận – 1957)

71. -L y l ng hào khí (Vĩnh H i – 1958)

72. -Hy sinh (vi t dang d) 1958

Sau 1975, m t s tác ph m ch a xu t b n hay đã xu t b n đ c nhà Xu t B n T ng h p Ti n Giang và nhà xu t b n Tr xu t b n hay tái b n nhi u l n.

Ngoài 64 ti u thuy t và 8 đ n thiên k trên, nhi u tác ph m thu c các th lo i khác nh truy n ng n, th , tu ng hát ch a xu t b n (tr U Tình L c , Tân so n c tích, V y m i ph i)

1- Bi u Chánh thi văn (3 quy n) : 1909-1957 . Ch a xu t b n

2- Chuy n l trên r ng. Truy n ng n, vi t Saigon, 1945.

3- Chuy n trào phúng (2 quy n), Saigon, 1935.

4- Công chúa kén ch ng. Hát b i. Saigon, 1945

5- Đón gió mát, nh c chuy n x a. Saigon, 1957

6- Đ i c a tôi (1. V quan tr ng; 2. V văn ngh ; 3. V phong trào cách m ng). H i Ký. B n Súc, Saigon, 1945

7- Ký c cu c đi B c K . H i ký, 1941.

8- L a ng ng thình lình. D ch t Le Cid. Saigon, 1922.

9- M y ngày B n Súc. H i ký. Saigon, 1944

10- M t thiên ký c : Nam K C ng Hòa t tr . H i ký. Saigon, 1948

11- Nghĩa v ch ng. Hài k ch. Saigon, 1957.

12- Nguy t Nga C ng H . C i l ng. Saigon, 1943.

13- Nhân trung t p ký (3 t p). H i ký, 1949.

14- Tâm h n tôi. H i ký. Saigon, 1937

15- Tân so n c tích. D ch 20 truy n Tàu. Saigon : Nhà in F.H. Schneider. 1910.

16- Tình anh em. Hài k ch. Saigon, 1922

17- Thanh L k duyên. Hát b i. Saigon, 1926,1941.

18- To i chí bình sanh. Hài k ch. Saigon, 1922.

19- Truy n k l c. Truy n ng n. Saigon, 1948.

20- Tr ng Công Đ nh quy th n. Hát b i. Saigon, 1945.

21- U tình l c. Truy n th . Saigon, 1910. Saigon : Nhà in F.H. Schneider, 1913. Đây là tác phẩm đ u tiên c a tác gi .

22- V y m i ph i. Truy n th . Long Xuyên, 1913. Saigon : Imp. de l'Union, 1918.

23- Vì n c vì dân. Tu ng c i l ng, 1947.

24- Xã sanh th nghĩa. Hát b i. Saigon, 1945.

V kh o c u phê bình, m t s công trình do ông công b có đăng trong các t p chí, ph n còn l i cũng ch a xu t b n.

1- Âu M cách m ng. Kh o c u. Gò Công, 1948

2- Chánh tr giáo d c. Tùy bút phê bình. 1948

3- Ch n h ng vãn h c VN. Kh o c u. Đ i Vi t T p Chí , 1944.

4- Đ a d đ i c ng. Kh o c u, 1949.

5- Đông Châu li t qu c bình ngh . Kh o c u, 1945.

6- Gia Đ nh t ng tr n. Kh o c u. Saigon, 1944.

7- Gia Long khai qu c văn thân. Kh o c u. Đ i Vi t T p Chí, 1944.

8- Gia Long khai qu c võ t ng. Kh o c u. Saigon, 1942.

9- Hoài Qu c Công Võ Tánh. Tùy bút phê bình. Đ i Vi t T p Chí, s 34-36.

10- Hoàn c u thông chí.5 quy n. Kh o c u, 1949.

11- M t l n chánh khí : Văn Thiên T ng. Kh o c u, 1945.

12- Nho giáo tinh th n. Kh o c u, 1951.

13- Nho h c danh th . Kh o c u, 1948.

14- Nh n qu n t n hóa s l c. Kh o c u, 1947.

15- Nh ng đ u nghe th y. Saigon, 1955-56.

16- Pháp qu c ti u thuy t l c kh o. Kh o c u, 1955.

17- Ph t giáo c m hóa Trung Hoa. Kh o c u, 1950.

18- Ph t giáo vào VN. Kh o c u, 1950.

19- Ph t t tu trì. Kh o c u, 1948.

20- Thành ng t p l c. Kh o c u, 1948.

21- Thi n môn ch Ph t. Kh o c u, 1949.

22- Ti u s Tr ng Công Đ nh. Tùy bút phê bình, 1945. Đã th t l c.

23- Trung Hoa cao sĩ, n sĩ, x sĩ. Kh o c u, 1951.

24- Trung Hoa ti u thuy t l c kh o. Kh o c u, 1944.

25- Tu d ng ch nam. Kh o c u, 1945.

26- Tùy bút th i đàm. Tùy bút phê bình, 1948.

27- Vi t ng b n nguyên. Kh o c u, 1948.

28- Văn x a ghé m t. Tùy bút phê bình. Đi Vi t T p Chí, s 39-44. (Ngu n: Ti u thuy t Nam B . tr. 326- 337)

Đi u c n bi t v ti u thuy t c a H Bi u Chánh là trong s 64 ti u thuy t, có 12 quy n ông c m tác hay phóng tác t ti u thuy t c a Pháp.

V chuy n phóng tác ông cho bi t:

Đ c ti u thuy t hay tu ng hát Pháp văn, h tôi c m thì tôi l y ch tôi c m đó mà làm đ , r i ph ng theo ít nhi u ho c tách riêng ra mà sáng tác m t tác ph m hoàn toàn VN... Tuy tôi nói ph ng theo, song k thì t tôi l y đ i ý mà thôi, mà có khi tôi l t ng c đ i ý, làm cho c t truy n trái h n, tâm lý khác xa v i truy n Pháp (H Bi u Chánh. Đi i c a tôi v văn ngh).

Th c ra, n u ông không nói ra đi u n y, không ai bi t đ n tác ph m mà ông đã c m tác hay phóng tác. S thành th t c a ông ph i nói là hi m hoi trong văn gi i.

Nh ng ti u thuy t mà ông c m tác hay phóng tác do chính ông ghi l i có 12 quy n t a nh sau :

- Chúa tàu Kim Quy : c m tác t Le Comte de Monte-Cristo c a Alexandre Dumas

- Cay đ ng mùi đ i : t Sans famille c a Hector Malot

- Chút ph n linh đình : t En famille c a Hector Malot

- Ng n c gió đũa : t Les Misérables c a Victor Hugo

- Th y thông ngôn: t Les amours d'Estève c a André Theuriet

- K làm ng i ch u : t Les deux gosses c a Pierre Decourselle

- Cha con nghĩa n ng : t Le calvaire c a Pierre Decourselle

- Vì nghĩa vì tình : t Fanfan et Claudinet c a Pierre Decourselle

- theo th i : t v k ch Topaze c a Marcel Pagnol

- Đóa hoa tàn : Le Rosaire c a Octave Mirbeau

- Ông C : L'artiste, ông không ghi tên tác gi

- Ng i th t chí : t Crimes et châtiment c a Fédor Dostoievski

Nhà biên kh o văn h c Thanh Lãng cho là quy n ti u thuy t đ u tiên Ai làm đ c, vi t năm 1912 Cà Mau là mô ph ng theo quy n André Cornélis c a Paul Bourget, và n u đúng nh th , có t t c 13 tác ph m c m tác hay phóng tác t các tác ph m ngo i qu c.

Tuy ông c m tác t ti u thuy t c a Pháp (tr quy n Crimes et châtiment c m tác t Dostoievski, văn hào Nga) nh ng tác ph m c a H Bi u Chánh ch ng có h i hám gì v i tác ph m g c.

L y thí d quy n Sans Famille (Vô gia đình) c a Hector Malot vi t năm 1878, đ c H

Biê u Chánh c m tác thành Cay đ ng mùi đ i năm 1923. Đo n đ u c t truy n Sans famille nh sau :

Rémi là m t c u bé con nhà giàu, b ng i chú p m u b t cóc lúc m i năm sáu tháng, đem đi b m t n i công c ng đ cho ng i khác b t đ c đem v nuôi, hy v ng ng i anh b tuy t t thì c gia tài c a ng i anh s v h t ph n mình. Rémi đ c Barberin, m t ng i th đ o đá đi qua nh t đ c đem v nuôi, th m nghĩ là cha m đ a bé giàu n y s đem t n chu c i. Nh ng nh u năm sau Barberin ch ng th y ai chu c và vì tai n n ngh ngh p, ông r i vào c nh kh n cùng, nên ph i bán Rémi cho m t ng i hát đ o, m c cho s ph n đ i c a ng i v đã g n bó yêu th ng th ng nh nh con ru t. T đó Rémi s ng đ i giang h l u l c, nh u năm sau m i tìm l i đ c m ru t.

Hồ Biê u Chánh m n c t truy n y đ vi t Cay đ ng mùi đ i, nh ng ông đem tác ph m vào xã h i Vi t Nam, v i nhi u tình ti t ly k h n và m t văn phong hoàn toàn khác v i nguyên b n. Đo n đ u c a **Cay đ ng mùi đ i** nh sau :

Ch ng c a Lê Th Th i (Ba Th i) là Tr n Văn H u đi làm ăn xa và có v bé, nhà Ba Th i l m đ c m t đ a nh năm sáu tháng b trong b i cây, bèn đem v nuôi đ t tên là Đ c. Khi Đ c lên 9 tu i thì H u tr v , anh ta đem Đ c bán cho th y thông ngôn Tr n Cao Đàng . Vì b c p trên chèn ép, Tr n Cao Đàng t ch c l i b v b c đ i vì không ch u đ c c nh s ng kh s nên Đàng b nhà đi lang thang kh p m n l c t nh, d y cho th ng Đ c đàn ca đ đi hát đ o ki m t n.

Ch đo n đ u thôi, phân tích ra, chúng ta th y nh ng nét khác bi t gi a tác ph m g c và tác ph m phóng tác. Hãy nghe gi ng văn t s c a Rémi nói v ng i m nuôi c a mình là bà Barberin :

Tôi là m t đ a tr b r i. Nh ng cho đ n năm lên tám, tôi v n t ng tôi có m t ng i m nh nh ng đ a tr khác, vì lúc nào tôi khóc thì l i có m t bà đ n ôm p, đ dành cho tôi nín. Không bao gi tôi đi ng l i không có bà đ n v t ve tôi. V mùa đông, khi gió gieo tuy t vào c a kính tr ng xóa, bà kéo chân tôi vào hai bàn tay bà và ru tôi. Đ n bây gi tôi v n còn nh gi ng hát và câu hát c a bà.

Khi tôi chẵn bò trên nhäng con đäng cä xanh hay ä bãi hoang mà chät gäp mäa to, bà väi vä chäy ra đón, kéo vät áo che đäu cho tôi và đäa tôi vä. Khi tôi cãi nhau väi mät đäa trä khác, bà bäo tôi kä äi cho bà nghe räi bà tìm äi ngät đä tôi và bao giä cũng cho tôi là phäi. (Vô Gia Đänh . Chäng 1. Bän đäch cäa Hà Mai Anh)

Và sau đây là đän văn thät ngän, Hồ Biäu Chánh väa mô tä väc đäng cäa ngä äi mä nuôi là Ba Thäi, tình cäm cäa thäng Đäc väi bà mä nuôi:

« Con chó vàng thänh linh trong nhà vät chäy thäng ra sân, thäng nhäng ä theo thì thäy ngoài bä có mät ngä äi đàn bà xäm xäm đä vô, nó län la än « má vä » räi buäng gäo chäy ra näm tay mäng rä mà đät vô. Ngä äi đàn bà näy träc chäng ba mä äi bän tuäi, áo xän ngang, äng quän vo äi đäu gäi, näc da không đen không träng, mät tròn, chän mäy räm, mình mäy ät loi ngoi, sau äng có giät mät cây näc cäy, trên đäu bät träm khăn väi träng, ngoài đäi thêm mät cái nón lá đäa, đä vô väa äi sân, mät läc ngä chuäng vät räi häi thäng nhä :

ä - Con cho heo ăn räi hay chäa väy con ?

ä - Chäa má à! Tôi mäi äm räi đäu äi vô nhà đó đäa.

ä - Vät vä đä hay không con?

ä - Tôi nhät mà quên đäm

(Cay đäng mùi đäi, nxb Văn ngä TPHCM in äi năm 1997, trang 8).

So sánh äi viät cäa Hector Malot và cäa Hồ Biäu Chánh trong cách giäi thiäu nhân vät , chúng ta thäy có hai äi viät hoàn toàn khác nhau: Hector Malot kä. Hồ Biäu Chánh tä. Hector Malot viät ängôi thä nhät theo äi läng män, đä tình cäm xen vào ngäi bút, và dùng tình cäm cäa mình đä lời cuän ngä äi đäc. Hồ Biäu Chánh viät ängôi thä ba theo äi tä chân, ông đäng ngoài, mô tä, không ä mät chút cäm tình riêng tä nào cäa mình.

Ông đã cho các gia đình tìm niềm cảm xúc khi được.

Qua đoạn văn trên, chúng tôi đôi dòng, HBC đã ghi lại thi u người đàn bà với tất cả vóc dáng, ý ph c, tu i tác, và l i đ i đáp gi a hai m con, nói lên tình m u t gi a th ng Đ c và Ba Th i. Ch v i s di n đ t súc tích b ng 10 ch đ a nh la n, buông gáo, ch y ra m ng r , HBC đ cho ng i đ c c m nh n th m thía tình th ng c a th ng Đ c v i bà m nuôi.

Đ c thêm m t đ n n a, đ n Jérôme Barberin, ng i ch ng, làm th ở Paris, tình c th y đ a nh b b r i, Hector Malot vi t :

M t bu i sáng ở Paris, nh th ng l Jérôme đi làm qua con đ ng mang tên đ i Breteuil, r ng và nhi u cây; anh ta nghe tiếng trẻ khóc, đ ng nh phát ra t m t khung c a v n. Tr i m i r ng đông, tháng hai. Anh ta l i g n và th y m t đ a bé n m trên th m. Jérôme nhìn quanh xem có ai không, b ng th y m t ng i núp sau m t thân cây l n v i vàng ch y tr n (Sans Famille, trang 29).

Và cũng đ n này, Hồ Biếu u Chánh vi t:

“Ba Th i đ ng đi, thình lình nghe trong b i l t đ a gò m có tiếng con nít khóc. Ban đ u ch ta đ ng ma nhát nên ng c nh y h i h p, m t mảy tái xanh, mu n b mà ch y. Song ch ta nghĩ tr i m i t i không l có ma, mà đ u có ma thì t đ i n a, đây cũng đã g n nhà, không đ lo s , nên ch ta đ ng l i lóng nghe cho ch c coi thì t ph i con nít khóc hay không.

Ba Th i đ ng lóng nghe thì tiếng khóc m t h i r i nín. Ch ta v a mu n b đi, l i nghe khóc n a. Ch ta m i làm gan l n l n đi vô ch b i l t coi vì c nào mà có con nít khóc trong đó. Đi g n t i thì tiếng khóc l i càng l n h n n a” (Cay đ ng mùi đ i, trang 16).

Ti p đó, Hồ Biếu u Chánh mô t c nh Ba Th i b c vô b i, th y đ a nh n m trên cái m n, bèn v i cu n nó vào m n, r i ôm c b c t t đ i vào nhà v ch ng chú Tích g n đ y. T i nhà chú Tích, Hồ Biếu u Chánh vi t ti p:

“Ba Th i bèn thu t h t đ u đuôi v i c mính xí đ c đ a nh i cho v ch ng chú Tích nghe, r i m i bi u thím Tích đem đèn i đ ng có đ đ a nh ra coi bao i n, con trai hay là con gái, có đau m chi hay không.

Ba Th i th y nó tr ng tr o ng nghĩnh mà ch ng b nh ho n thì m ng hóm, li n b ng mà hun tr hun tr t r i nói r ng: “Con ai nh v y mà đem đi b cho đành! Mình xí đ c, thôi, đ mình nuôi ch i” (trang 17-18).

Nh ng đ n văn trên là bi u t ng nh ng đ c đ m chính y u khi n ti u thuy t c a H Bi u Chánh v n đ c đ c gi mi n Nam a thích t m t th k nay.

Tr c h t, ti u thuy t H Bi u Chánh ph n ánh ng i và đ t Nam k vào nh ng th p niên c a đ u th k XX. Nhi u nhà phê bình cho là ti u thuy t c a H bi u Chánh là m t th t đ i n bách khoa v xã h i và phong t c Nam K .

Qua các ti u thuy t c a ông, ng i đ c nhìn th y rõ ràng nh ng con kinh, nh ng con sông v i ti ng còi tàu súp lê, nh ng cánh đ ng, nh ng r ng tràm v i chim kêu v n hú, nh ng ph ch và các sinh ho t Nam K v i hàng trăm đ a danh quen thu c v i ng i dân Nam k nh : Ô Môn, Bình Th y, Càng Long, S c Trắng, Trà vinh, nhà ga Ch G o, và c nh ng n i th t nh ch Xã Tài, Khánh H i. Ai Gò Công mà không th y nao nao khi đ c đ n nh ng đ a danh quen thu c : Ai đi đ ng Ch L n xu ng Gò Công h qua đò Bao Ng c r i lên xe ch y ra kh i ch M L i t i khúc quanh ...

Khi x a, ng i vi t ti u thuy t l y các đ a danh bên Trung hoa xa l , trái i HBC xây đ ng ti u thuy t c a ông trên nh ng vùng đ t quen thu c c a đ c gi , đó chính là m t trong nh ng y u t t i sao ti u thuy t c a HBC g n gũ i đ c gi và đ c đ c gi mi n Nam a thích. (Ch tr quy n ti u thuy t l ch s N ng gánh cang th ng, câu chuy n hoàn toàn di n ra i mi n B c). Và đ cho h p đ n, trong m i cu n ti u thuy t, ông th ng xây đ ng câu chuy n cho x y ra i nhi u n i, n u đ n đ u x y ra i nhà quê thì đ n cu i x y ra i thành ph hay ng c l i.

Tên các nhân v t trong các ti u thuy t c a HBC cũng đ c s t là cách đ t tên hay cách g i tên c a ng i Nam K : th ng Đ c, th ng Tý, Con L u, con Liên, Lê Văn Đó, Lê Văn Đây... hay

kêu theo ngôi th< trong gia đình : Ba Th< i, Sáu Lý, hay kêu theo ch< c ph< n : Bá h< Siêu, Còm mi Đ< nh, H< ng hào H< i... Trong cách x< ng hô, H< Bi< u Chánh ph< n < nh trung th< c cách x< ng hô c< a ng< i dân Nam K<, đ< c bi< t < vùng nhà quê, đ< i th< i Pháp thu< c . L< n đ< u tiên trong ti< u thuy< t, HBC đã ghi < i cách x< ng hô c< a b< n bè, v< ch< ng < vùng nhà quê, ru< ng r< y g< i nhau là m< y tao, mình, má s< p nh<, má nó, cha th< ng Sung, hay cách nói bi< n ch< đ< g< i ng< i th< ba v< ng m< t : th< y (th< y < y), < ng, b<, c< n (con < y), th< ng (th< ng < y), < tr< n (trên < y)...

Ngoài nh< ng tên đ< t và tên ng< i, H< Bi< u Chánh g< n gửi v< i giai c< p trung < u và bình dân Nam K< vì ông vi< t theo ti< ng nói c< a giai c< p n< y trong ti< u thuy< t c< a ông. Ông đã tài tình đ< n t< tâm lý và mô t< nhân v< t, c< nh v< t b< ng nh< ng ti< ng đ< a ph< ng c< a mi< n Saigon L< c T< nh. Có đ< 800 ph< ng ng< Nam K< trong các ti< u thuy< t . Ch< c< n đ< n k< : nín khe, đi < n t< n, m< t m< y t< m< lem,, nhai nhóc nhách, đ< u c< ch< m b< m, la bài h< i, đ< ng ké né, h< i đ< n h< i ren... Nhi< u ch< vi< t theo cách nói «tr< i» c< a ng< i bình dân, t< ng nh< vi< t sai : xao xi< n (xao xuy< n), chính chi< n (chính chuyên), phi< n ba đ< h< i (ph< n hoa đ< h< i), t< n hóa (ti< n hóa) hay do ki< ng k< : bình yên (bình an), bông h< ng (h< ng), cây đ< n (đ< n)... Có nh< ng ch< mà nhi< u ng< i dân g< c Nam K< hi< n nay có th< đã quên nghĩa vì t< lâu không còn dùng nh< : ông bác v< t (k< s<), cô th< y thu< c (v< bác sĩ), anh bam bù (ng< i mang hành lý), ông mái chính (đ< i đ< n h< ng buôn), < nh đ< ng em (c< i em)...

Và v< t lên trên t< c< nh< ng nét đ< c đ< o trên, H< bi< u Chánh là nhà văn có văn phong m< c m< c, bình dân, t< nhiên, nói sao vi< t v< y. V< đ< m n< y, nhi< u nhà phê bình văn h< c mi< n B< c, k< c< Đông H< là nhà văn mi< n Nam, ch< là ti< u thuy< t c< a HBC không ph< i là văn ch< ng, thi< u trau chu< t, (Chính vì quan ni< m đ< nh giá văn ch< ng nh< th< nên Đ< ng Qu< ng Hàm, tác gi< quy< n Vi< t Nam văn h< c s< y< u (1944), quy< n sách giáo khoa cho ch< ng trình Vi< t văn c< p Trung h< c tr< c 1975 đã không k< HBC nh< là m< t nhà văn . Sau 1975, H< Bi< u Chánh đ< c đ< m vào ch< ng trình Vi< t Văn < p 11 v< i vài đ< n văn trích t< Cha con nghĩa n< ng.)

Tuy ông có văn phong bình dân, nh< ng ông là nhà văn đ< u tiên đ< m y< u t< h< c< u vào ti< u thuy< t, xây đ< ng c< t chuy< n nh< chuy< n ngoài đ< i v< i nh< ng quan sát th< t tinh t< . Trong ti< u thuy< t c< a ông có hàng ngàn nhân v< t, và ông đ< n t< chân dung và tâm lý c< a m< i nhân v< t đ< n hình nh< ngoài đ< i và đ< ng v< i t< ng hoàn c< nh, t< ng h< ng ng< i.

Hãy nghe tâm tr< ng c< a anh nông dân ch< t phát Tr< n Văn S< u trong Cha con nghĩa n< ng khi anh ta nghe thiên h< đ< n là v< mình ngo< i tình v< i H< ng hào H< i, qua ngòi bút c< a H< Bi< u Chánh :

...Anh ta ch ng c m trên đ u g i, l y ngón tay v hình d i d i cát mà suy nghĩ v c

nhà. M y năm nay thì t H ng hào H i hay ghé nhà mình, mà mình có ý coi, l n nào H ng hào ghé, thì v mình lo tr u n c lẳng xẵng, coi b n m n l m. Tuy v y mà mình không th y H ng hào ch c gh o hay là g n h t v i v mình, mình không g p hai đàng nói chuy n v i nhau, v mình cũng không có ý mu n b mình. Tánh v mình h n u, nó hay m ng nh c mình, mà m ng thì m ng ch v ch ng cũng ăn nh th ng. N u v mình nó l y H ng hào H i thì ch c nó b mình r i, ch có lý nào nó không th ng mình n a mà nó còn v i mình. H ng tu n Tam nói thiên h h đ u b t H ng hào H i l y v mình. H có g p hay sao mà h dám ch c ? Hay là h th y H ng hào H i đ ru ng cho mình làm, h ganh ghét nên k m chuy n đ t đ u mà nói x u ...

Và chuy n anh ta b v là Th L u ch i m ng khi anh ta tra h i v r i sau đó là s hoang mang, bán tín bán nghi c a anh ta đã đ c HBC k t thúc m t cách ý nh vào bu i t i nh sau:

Cách m t h i lâu, Th L u trong bu ng c t t ng kêu r ng :

- Cha th ng Sung, a

- Gì ng gì ?

- Vô b u m t chút

Tr n Văn S u l m c m ng i d y đi gài c a, b ng đèn đem đ trên bàn th mà t, r i men men đi vô bu ng, m ng c i ng n ngo n, vì đã quên h t nh ng đ u H ng tu n Tam nói...

Ông di n đ t m t t ng, m t quan ni m c a ông, không ph i b ng l i nói c a ông, mà b ng l i nói c a nh ng nhân v t mà ông khéo léo s p x p theo m t b c c mà ông chu n b nhi u khi lâu h n khi v t. Thí đ , b ti u thuy t Ng n c gió đùa, dài h n 500 trang, ông ph i m t 5 năm đ làm b c c, nh ng ông ch v t có hai tháng thì xong.

Và tuy vẫn phong bình d , bình dân, nh ng ti u thuy t c a HBC h p d n vì câu chuy n có nhi u tình ti t éo le gay c n, các nhân v t b xô đ y vào nh ng bi n c ly k , nh ng tai h a b t ng đ r i ông tìm ra m t k t cu c có lý, thông th ng là có h u, hi n g p lành, gieo gió g t bão.

Ch đích tác ph m c a Hồ Biếu u Chánh

Tuy ti u thuyê c a Hồ Biếu u Chánh có nhi u th lo i khác nhau, t ái tình đ n phiêu l u, t l ch s đ n xã h i, nh ng t t c các ti u thuyê t trên đ u h ng v hai ch đích chính; phác h a xã h i và qu ng bá đ o lý.

Hồ biếu u Chánh là nhà văn phong t c

Đ c đi nhi u n i và có đ p ti p xúc nhi u v i nhi u h ng ng i, Hồ Biếu u Chánh có m t ki n th c phong phú v xã h i mi n Nam qua t t c các h ng ng i, t gi i giàu có đ n gi i cùng đnh, t ng i l u manh đ n k l ng thi n, n ng thôn cũng nh thành ph . Ông xây d ng ti u thuyê t c a ông v i các h ng ng i trên trong m t đ t n c Nam K thu giao th i gi a hai n n văn hoá cũ và m i . Nói chung, n ng thôn cũng nh thành th , ti u thuyê t c a ông là ti u thuyê t c a 2 th gi i quy n th và b tr , đ i tác nhau trong m t xã h i Nho h c đang b dao đ ng d d i trong m t n n văn hóa Tây ph ng.

- n nông thôn:

- Gi i quy n th n nông thôn là gi i đ i n ch đ c ác, tham lam, tìm m i cách đ c hi p bóc l t dân lành, (Khóc th m, Con nhà nghèo). Tuy nhiên, không ph i t t c đ n ch đ u gian ác, xa xa, v n có nh ng đ i n ch t t b ng, giàu lòng nhân ái, s n sàng c u mang giúp đ ng i nghèo (H i đ ng Chánh trong “Khóc th m”, H ng qu n T n trong “Cha con nghĩa n ng”).

Bên c nh gi i đ n ch , là các h ng ch c trong ban h i t . Đ c gi l n l t nh n th y chân dung và hành đ ng c a 12 ch c s c trong ban h i t v i t t c b n ch t thi n và ác. (Ban H i t

theo s c l nh năm 1927 có 12 ch c v là : h ng c , h ng ch , h ng s , h ng tr ng, h ng chánh, h ng giáo, h ng thân, h ng hào, h ng b , h ng qu n, xã tr ng, chánh l c b)

- V gi i nghèo kh n nông thôn, HBC đ c bi t chú tâm đ n gi i tá đ n, làm l ng v t v quanh năm mà luôn b n n n, áp b c b i gi i đ n ch , b n c ng hào ác bá.

Trong, **Con nhà nghèo**, Cai Tu n B i, sau khi đ m m a dãi n ng su t năm, g t lúa đ c 320 gi th ph i nộp lúa ru ng cho ch đ n h t 300 gi « th thì c c nh c trót m t năm tr ng dang n ng c m cày, đ m m a nh m , ch còn có 20 gi mà thôi. Mà trong đó còn ph i đong lúa m n trâu, còn ph i tr ti n công c y, thì còn đ n i gì »

Trong Ng n c gió đùa, Lê Văn Đó vì quá nghèo đói ph i li u thân đi ăn tr m n i cháo heo đ c u đói cho m già và đàn cháu nh đ b b t và ph i nh n hình ph t 5 năm tù. V t ngục b b t l i, Lê Văn Đó b kê án 20 năm ch vì n i cám cho heo ăn.

- **Thành th :**

Đ i s ng nghèo kh c a gi i lao đ ng , làm thuê làm m n ki m c m t ng ngày m t, cu c s ng không ngày mai, chui rúc trong các ngôi nhà xiêu v o, trong các ngõ h m tăm t i, thi u ăn, đã đ c HBC đ c p đ n trong nhi u tác ph m, đ c bi t trong L c Đ ng.

Trong L c Đ ng, Hai C vắc hàng b n tàu bì thùng hàng đè, nh ng ch đ c đ a vô nhà th ng thí, c p r ng M u vì túng thi u ph i đi ăn c p đ r i vô tù. Gi i gái đ m (gái ăn s ng) và b n tr bán báo cũng là hai h ng ng i đ c H Bi u Chánh đ a vào ti u thuy t.

Ngoài ra, ông còn đ c p đ n gi i thông ngôn ký l c, gi i th ng l u, tr ng gi nh ng k n nh b Tây, s s t quan trên, b t n t dân lành, ăn ch i trác táng, tr ng ti n tài danh l i , xem nh nhân nghĩa (N đ i, C i g ng)

Ti u thuy t H Bi u Chánh không ch mô t th c tr ng xã h i mà còn đ c p đ n nh ng phong t c làm n n cho xã h i Vi t Nam vào nh ng năm đ u th k XX . Là m t trí th c tân h c nh ng th m nhu n Nho giáo, H Bi u Chánh có t t ng dung hoà cũ và m i, trái v i l p tr ng c a T L c Văn Đoàn là đ n tuy t v i cái cũ. Theo ông cái cũ và cái m i đ u có hay đ riêng, đ i u c n thi t là ph i bi t ch n l c nh ng cái hay, cái đ p c a cũ và m i đ áp đ ng trong cu c s ng cho hài hòa,

Trong hôn nhân, ông đã đ c p đ n nh ng khía c nh tiêu c c c a nh ng h t c nh c ng bách hôn nhân (Ai làm đ c, L i th tr c mi u), v i i trong hôn nhân (Nhân tình m l nh, T nh m ng, Th y thông ngôn), t do hôn nhân (C i g ng), ti n dâm h u thú, (Ai làm đ c, Chút ph n linh đing) môn đăng h đ i (S ng thác v i tình), t c nô m v (con nhà giàu l ch a hoang thì thuê m t chàng trai c i đ b o v danh giá nh trong T nh M ng), sinh con trai n i d i (N đ i).

Ngoài ra, ti u thuy t H Bi u Chánh còn đ c p đ n hi n t ng tranh giành gia tài (Nhân tình m l nh), m gh cha gh (M gh con gh , Ai làm đ c) mê tín đ đ oan, c nh c ng hi p, ngo i tình (Chúa tàu Kim quy, Th y thông ngôn, Cha con nghĩa n ng). Đ c bi t, án m ng th ng xu t hi n trong tác ph m c a H Bi u Chánh (Khóc th m, Th y thông ngôn, Cha con nghĩa n ng.)

H Bi u Chánh là m t nhà văn đ o lý

Tuy đa s ti u thuy t c a H Bi u Chánh là ti u thuy t xã h i và phong t c, H Bi u Chánh không ph i là nhà phong t c h c hay xã h i h c. Ông vi t ti u thuy t xã h i, phong t c c t là đ qu ng bá đ o lý. Quan ni m «văn dĩ t i đ o» đã đ c ông xác nh n trong t p ký c « Đ i c a tôi v văn ngh » nh sau :

Vi t ti u thuy t đ c m hóa đ ng l n l n đ t qu n chúng tr v đ ng chánh đ i quang minh, hay nh trong ti u thuy t B c th h i h n v i cái t a « U ng trà ngon nh c chuy n cũ», ông vi t : Ph i vi t đ ng ghi cái hay cái đ c a nh n tình th thái v kho ng đ i tr y l c mà đ l i cho em cháu đ i sau đ c bi t ch th p ch cao. Ph i vi t đ ng ch đ ng v ch n o cho con cháu trong nhà ngó th y...

Cùng rao gi ng đ o lý nh c Đ Chi u, nh ng ông theo m t con đ ng khác v i Nguy n Đình

Chi u. Ông NĐC rao gi ng đ o thánh hi n nh m t ông th y đ y h c trò, nh m t ng i cha đ y con, nói khác đ b ng áp đ t v i nh ng lý lu n cao siêu,hi n tri t. H Bi u Chánh qu ng bá đ o lý nh m t ng i k chuy n, dùng nh ng h l y c a cu c đ i, đ ng i dân t tìm cho mình m t h ng đ i, m t thái đ . Tác đ ng c a c m hóa thâm tr m, sâu s c h n và đ c gi nh r t lâu câu chuy n qua cái ý h ng đ o lý mà H Bi u Chánh mu n chuy n ch trong tác ph m.

K t Lu n

Qua thân th và s nghi p c a nhà văn H Bi u Chánh, đa s các nhà phê bình văn h c c n đ i đ u xác nh n ông là m t nhà văn l n c a mi n Nam. L ra, ph i nói đ ng h n là nhà văn l n c a Nam K , tên g i vùng đ a lý c a th i H Bi u Chánh, ch không ph i mi n Nam c a th i k đ t n c qua phân, nh ng b i l ng i VN đã s ng qua nh ng k ni m l ch s đau bu n, nh ng danh t nh Nam K ,Trung K , B c K có th g i lên nh ng âm h ng phân chia l c đ i u.

Và trong cái âm h ng phân chia n y, chúng tôi mu n nh c l i đây l i tâm s c a GS

Nguy n Văn Trung, nguyên Khoa Tr ng Đ i h c Văn KhoaSaigon.

Ông vi t :

«Đ y văn h c trên 20 năm i mi n Nam, nh ng m i ch đ c H Bi u Chánh g n đây vì tr c đây khinh chê, không th m đ c »

Sau khi đ c xong, nh n th y ti u thuy t c a H Bi u Chánh th t c m đ ng, th t hay, th t h p đ n. M t ng i b n l n tu i c a ông đã thú nh n, v i ông : « ch nh tôi trên 60 tu i r i mà còn b xúc đ ng nh mu n r i n c m t» . GS Trung đ t ra câu h i: «T i sao m t cu n truy n sau h n n a th k , v n còn h p đ n, gây xúc đ ng v i ng i m t đ a ph ng khác v i đ a ph ng c a tác gi . ? (Văn xuôi Nam B n a đ u th k XX, nxb Văn ngh TPCCM, 1999, tr. 677)

Ông Bùi Xuân Bào, nguyên Khoa Tr ng Tr ng Đ i H c S Ph m Saigon, trong lu n án ti n sĩ (lu n án ph) c a ông t a là Le roman vietnamien contemporain: tendances et évolution du roman vietnamien contemporain 1925-1945 trình đ i h c Sorbonne năm 1961, ông cho r ng m t ki t tác (chef-d'oeuvre) là m t tác ph m ho c đ c đ c gi a thích lúc đ ng th i và mãi mãi v sau, ho c đ c a thích t i đ a ph ng c a tác gi và c các đ a ph ng khác. Nói khác đi, m t ki t tác là m t tác ph m v t th i gian và không gian.

Nhà biên kh o Th y Khuê thì càng chính xác h n cho r ng tác ph m c a H Bi u Chánh có tính hi n đ i, nghĩa là không b l i th i vì nó g n bó v i hai y u t là đ ng đ i (synchronique) và l ch đ i (diachronique), nói cách khác nó có b n ch t v t th i gian.

Hãy nghe l i ông Huy n h m Tân nói v i ông ch qu n trong tác ph m C K nh:

H n nay s t i t c a mình nó tràn lan cùng h t, t trong gia đình ra t i ngoài xã h i. Trong nhà tr ng, thì h c trò không b t cung kính mang n th y, mà cũng kh , có nhi u th y không b t kính tr ng cái thiên ch c giáo đ c, coi môn đ là k n p l ng cho mình xài mà thôi. Trong gia đình thì v không b t kính tr ng ch ng, mà nhi u ông ch ng cũng không b t th ng yêu v ; con không b t n sanh thành đ ng đ c, mà nhi u cha m cũng không c n đ y đ con; anh không b t th ng em, mà em cũng không b t kính tr ng anh, còn xã h i thì quá l m, m i ng i đ u đ u i theo m t ch nghĩa này: “K m t n cho nhi u đ ng ăn xài cho ng a nguê sung s ng” k m t n mà không a c n lao, dùng ph ng ch c t x u gì cũng đ c, m n là đ c đ ng t n là thôi, không k nh n nghĩa, không k liêm sĩ , không k danh đ .

Đ c đ n văn trên c a H Bi u Chánh vi t năm 1941 mô t xã h i VN đ i th i Pháp thu c vào n a th k tr c thì chúng ta th y có khác chi v i xã h i VN đ i th i C ng S n hôm nay.

Đ a theo nh n đ nh c a GS Trung v hi n t ng b quên (không đ c bi t) và b qua (bi t nh ng vì đánh giá th p nên không đ c xét đ n) các tác ph m c a H Bi u Chánh cũng nh quan đ i m c a GS Bào và nhà biên kh o Th y Khê v b n ch t v t th i gian c a c a m t tác ph m, t các nh n đ nh trên, ng i vi t xin đ c k t lu n: H Bi u Chánh là nhà văn l n c a mi n Nam và c a Vi t Nam.

▣ **Sách tham kh o chính y u :**

- Nguyễn Khuê. Chân dung Hồ Biếu u Chánh. Saigon : Lßa Thißng, 1974.

- Hồ Biếu u Chánh : ngßi mß đßng cho tißu thuyßt Vißt Nam hißn đßi. TPHCM : NXBVßn Nghß, 2006.

- Tißu thuyßt Nam Bß cußi thß kß XIX đßu thß kß XX / Nguyßn Kim Anh chß bißen. TPHCM : NXB Đßi Hßc Qußc Gia TPHCM, 2004.

- Thßy Khuê. Hồ Biếu u Chánh (trên RFA)